

Inhoud

	Woord vooraf	17
	Over de auteurs	18
1	Pijnstillers	19
	Leerdoelen	19
1.1	Pijn	19
1.1.1	Wat is pijn?	19
1.2	Analgetica	22
1.2.1	Niet-opioïden	22
1.2.2	Opioïden	25
1.2.3	Vierstappenplan voor pijnbestrijding	27
1.3	Lokale anesthetica	27
1.3.1	Toepassingsgebieden	27
1.4	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	29
1.4.1	Niet-opioïden	29
1.4.2	Opioïden	30
1.4.3	Plaatselijk verdovende middelen	30
1.5	Afleverinformatie	31
1.6	Zelfzorg en pijn	31
1.6.1	Pijnstillers voor zelfzorg	32
1.6.2	Zelfzorgstandaarden in de apotheek	33
1.7	Websites	33
1.8	Middelen	34
1.8.1	Niet-opioïden	34
1.8.2	Opioïden	35
1.8.3	Plaatselijk verdovende middelen	35
2	Reumatische aandoeningen	36
	Leerdoelen	36
2.1	Inleiding	36
2.2	Pijnlijke gewrichtsaandoeningen	37

2.2.1	Reumatoïde artritis	37
2.2.2	Artrose	38
2.2.3	Jicht	38
2.3	Antirheumatica	39
2.3.1	NSAID's	39
2.3.2	Langzaam werkende antirheumatica	40
2.3.3	Corticosteroiden	42
2.4	Jichtmiddelen	42
2.4.1	Behandeling van een jichtaanval	42
2.4.2	Behandeling gecompliceerde jicht	42
2.5	Medicatiebewakingsignalen bij receptinvoer	43
2.6	Afleverinformatie	44
2.7	Websites	44
2.8	Middelen bij reumatische aandoeningen	45
2.9	Middelen bij jicht	46
3	Slapeloosheid, angst en onrust	47
	Leerdoelen	47
3.1	Inleiding	47
3.2	Slapen en slaapstoornissen	48
3.2.1	Slaapstoornissen	49
3.2.2	Voorlichting	51
3.2.3	Slapen met een slaapmiddel	52
3.3	Angst, onrust en spanningen	52
3.3.1	Angststoornissen	53
3.3.2	Behandeling van angststoornissen	54
3.4	Hypnotica, sedativa en anxiolytica	55
3.5	Benzodiazepinen en verwante verbindingen	57
3.5.1	Toepassingen/indicaties/contra-indicaties	57
3.5.2	Werkingsduur	58
3.5.3	Bijwerkingen	58
3.6	Overige slaap- en kalmeringsmiddelen	59
3.7	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	60
3.8	Afleverinformatie	60
3.9	Websites	62
3.10	Preparaten van de slaap- en kalmerings- middelen	62
4	Misbruik en verslaving	63
	Leerdoelen	63
4.1	Inleiding	63
4.1.1	Misbruik	63

4.1.2	Verslaving	64
4.2	Verslavingsproblematiek in de apotheek	66
4.3	Wettelijke maatregelen	69
4.4	Ontwenningmiddelen	69
4.5	Medicatiebewakingsignalen	70
4.6	Afleverinformatie	71
4.7	Preparatenlijst	71
5	Middelen tegen allergische aandoeningen	72
	Leerdoelen	72
5.1	Inleiding	72
5.2	Allergie	73
5.2.1	Allergische reactie en allergenen	74
5.2.2	Diagnostiek	75
5.2.3	Allergische ziekten	76
5.3	Geneesmiddelen tegen allergie	77
5.3.1	Histamine-afgifteremmende stoffen	77
5.3.2	Antihistaminica	78
5.3.3	Corticosteroiden	79
5.3.4	Hyposensibilisatievloeistoffen	79
5.4	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	80
5.5	Afleverinformatie	81
5.6	Zelfzorgstandaard allergische rhinitis	82
5.7	Middelen tegen allergie	83
6	Aandoeningen van het maag-darmkanaal	85
	Leerdoelen	85
6.1	Maagklachten	85
6.1.1	Refluxoesofagitis	86
6.1.2	Ulcus pepticum	87
6.1.3	Motiliteitsstoornissen	87
6.2	Behandeling maagklachten	87
6.2.1	Leefregels	88
6.2.2	Maagmiddelen	88
6.2.3	Zelfzorg bij brandend maagzuur en maagpijn	92
6.3	Diarree	93
6.3.1	Diarree en zelfzorg	95
6.4	Verstopping en darmkrampen	96
6.4.1	Oorzaken verstopping	97
6.4.2	Behandeling van een verstopping	97
6.4.3	Zelfzorgstandaard verstopping/obstipatie	100

6.5	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	100
6.6	Afleverinformatie	101
6.7	Websites	102
6.8	Middelen bij aandoeningen van het maag- darmkanaal	102
7	Anticonceptie en overgangsklachten	105
	Leerdoelen	105
7.1	Inleiding	105
7.1.1	Methoden van anticonceptie	106
7.2	Orale anticonceptiva	106
7.2.1	Beïnvloeding menstruatiecyclus	107
7.2.2	Algemene kenmerken	109
7.2.3	Adviezen bij het gebruik van de pil	112
7.3	Morning-afterpil	115
7.3.1	Zelfzorgstandaard noodanticonceptie	116
7.4	Overige anticonceptiva	117
7.4.1	Lokale anticonceptiva	117
7.4.2	Vaginale toediening	118
7.4.3	Middelen met alleen een progestagene stof	118
7.5	Geneesmiddelen bij de overgang	119
7.5.1	Hormonen bij overgangsklachten	120
7.6	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	122
7.7	Afleverinformatie	123
7.8	Websites	125
7.9	Anticonceptiva en middelen bij overgangs- klachten	125
8	Huidmiddelen	127
	Leerdoelen	127
8.1	Inleiding	127
8.2	Toedieningsvormen	128
8.2.1	Halfvaste preparaten	129
8.2.2	Vloeibare preparaten	130
8.2.3	Vaste preparaten	131
8.3	Gebruik en bewaren	131
8.3.1	Hoe dik en hoe vaak?	131
8.3.2	Met of zonder verband	131
8.3.3	Welke hoeveelheid is nodig?	131
8.3.4	Hoe te bewaren	132
8.4	Huidaandoeningen	132

8.4.1	Eczeem	133
8.4.2	Bacteriële huidinfecties	135
8.4.3	Schimmelinfecties	136
8.4.4	Psoriasis	137
8.4.5	Jeugdpuistjes	138
8.4.6	Rosacea	139
8.4.7	Brandwonden	139
8.4.8	Luieruitslag	140
8.4.9	Doorliggen	141
8.5	Huidaandoeningen en zelfzorg	141
8.6	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	142
8.7	Afleverinformatie	142
8.8	Websites	151
8.9	Huidmiddelen	151
9	Behandeling van hoge bloeddruk	154
	Leerdoelen	154
9.1	Bloeddruk	154
9.1.1	Bloeddruk: diastolisch en systolisch	155
9.1.2	Meting van de bloeddruk	155
9.2	Verhoogde bloeddruk	157
9.2.1	Behandeling hypertensie	158
9.3	Antihypertensiva	159
9.3.1	Diuretica	159
9.3.2	Bètasymphatholytica	161
9.3.3	Remmers van het renine-angiotensine- systeem	161
9.3.4	Calciumantagonisten	162
9.3.5	Overige antihypertensiva	163
9.4	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	163
9.5	Afleverinformatie	164
9.6	Websites	167
9.7	Preparaten	167
10	Hart- en vaatziekten	170
	Leerdoelen	170
10.1	Het hart	170
10.1.1	Werking van het hart	171
10.1.2	Hartfrequentie en slagvolume	171
10.1.3	Aandoeningen van het hart	172
10.2	Hartfalen	173

10.2.1	Behandeling	173
10.3	Angina pectoris	175
10.3.1	Behandeling	176
10.4	Hartritmestoornissen	178
10.4.1	Behandeling	178
10.5	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	179
10.5.1	Hartfalen	179
10.5.2	Angina pectoris	180
10.5.3	Hartritmestoornis	180
10.6	Afleverinformatie	181
10.7	Preparaten	181
11	De bloedstolling	184
	Leerdoelen	184
11.1	Bloedstolling	184
11.1.1	Start van de stolling	184
11.1.2	Stollingsmechanisme	185
11.1.3	Bevorderen van de bloedstolling	185
11.2	Trombose	186
11.3	Hart- en vaatziekten	187
11.4	Antitrombotica	188
11.4.1	Anticoagulantia	188
11.4.2	Trombocytenaggregatieremmers	191
11.4.3	Trombolytica	191
11.5	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	192
11.6	Afleverinformatie	194
11.7	Preparaten	195
12	Beïnvloeding van de weerstand en de afweer	196
	Leerdoelen	196
12.1	Inleiding	196
12.2	Antigeen en antilichaam	197
12.2.1	Antilichaam	197
12.3	Immuniteit	198
12.4	Vaccins	198
12.4.1	Aandoeningen waartegen vaccins beschikbaar zijn	198
12.5	Immunoglobulinen	203
12.5.1	Aandoeningen waartegen immuno-globu- linen beschikbaar zijn	203
12.6	Immunomodulantia	204

12.6.1	Afweerstimulerende geneesmiddelen	204
12.6.2	Afweeronderdrukkende geneesmiddelen	205
12.7	Corticosteroiden	206
12.7.1	Beïnvloeding afweer- en ontstekingsreacties	207
12.7.2	Toepassing van corticosteroiden	208
12.7.3	Lokale toepassingen van corticosteroiden	209
12.8	Medicatiebewakingsignalen bij de receptinvoer	210
12.9	Afleverinformatie	211
12.10	Preparaten	211
13	Infectieziekten	214
	Leerdoelen	214
13.1	Bacteriën	214
13.1.1	Antibacteriële middelen	215
13.1.2	Gebruiksaanwijzingen antibacteriële middelen	218
13.1.3	Herkomst en indeling van antibacteriële middelen	221
13.1.4	Toepassingsgebieden van antibiotica	223
13.1.5	Profylactisch gebruik van antibacteriële middelen	226
13.2	Schimmels	229
13.2.1	Antimycotica	229
13.3	Virussen	230
13.3.1	Virusinfecties	230
13.3.2	Aids	232
13.4	Protozoa	234
13.4.1	Amoebicide middelen	234
13.4.2	Trichomonacide middelen	234
13.4.3	Malariamiddelen	235
13.5	Parasieten	236
13.5.1	Wormen	236
13.5.2	Luizen	237
13.5.3	Schurftmijt	238
13.6	Medicatiebewakingsignalen bij de receptinvoer	238
13.6.1	Antibacteriële middelen	239
13.7	Afleverinformatie	240
13.8	Preparaten	241
14	Aandoeningen van de luchtwegen	245
	Leerdoelen	245

14.1	Inleiding	245
14.2	Aandoeningen van de bovenste luchtwegen	245
14.2.1	Infecties van mond- en keelholte	246
14.3	Aandoeningen in de neusholte	248
14.3.1	Aandoeningen van het neusslijmvlies	248
14.3.2	Eisen aan en gebruik van neusdruppels en -spray	250
14.3.3	Middelen tegen een verstopte neus	252
14.4	Hoestklachten	253
14.4.1	Hoesten als klacht in de apotheek	254
14.4.2	Hoestmiddelen	255
14.5	Aandoeningen van de onderste luchtwegen	256
14.5.1	Astma	256
14.5.2	COPD	257
14.5.3	Overeenkomsten en verschillen tussen astma en COPD	257
14.5.4	Behandeling met geneesmiddelen	258
14.5.5	De geneesmiddelgroepen	258
14.6	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	264
14.6.1	Geneesmiddelen voor de neusholte	264
14.6.2	Geneesmiddelen bij luchtwegaandoeningen	264
14.7	Afleverinformatie	265
14.8	Preparaten	266
15	Aandoeningen die samenhangen met de urine­wegen	270
	Leerdoelen	270
15.1	Inleiding	270
15.2	Incontinentie	271
15.2.1	Vormen van incontinentie	271
15.3	Enuresis nocturna	273
15.3.1	Behandeling	273
15.4	Prostaatklachten	274
15.4.1	Behandeling	275
15.5	Erectiestoornissen	276
15.6	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	277
15.7	Afleverinformatie	278
15.8	Preparaten	278
16	Diabetes mellitus	280
	Leerdoelen	280

16.1	Inleiding	280
16.1.1	De glucosestofwisseling	280
16.2	Diabetes mellitus	281
16.2.1	Klachten en complicaties	282
16.3	Insuline	283
16.3.1	Behandeling van diabetes	284
16.4	Insuline als geneesmiddel	285
16.4.1	Dosering	286
16.4.2	Bijwerkingen insuline	287
16.5	Orale bloedglucoseverlagende stoffen	288
16.6	De begeleiding van de diabetespatiënt	289
16.7	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	290
16.7.1	Diabetes mellitus	290
16.8	Afleverinformatie	291
16.9	Preparaten	291
17	Stofwisselingsziekten	293
	Leerdoelen	293
17.1	Inleiding vetstofwisseling	293
17.2	Cholesterolverlagende middelen	293
17.2.1	De cholesterolsyntheseremmers	296
17.2.2	Overige antilipaemica	296
17.3	Schildklierandoeningen	298
17.3.1	Thyreomimetica	299
17.3.2	Thyreostatica	299
17.4	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	300
17.4.1	Cholesterolverlagende middelen	300
17.4.2	Schildklierandoeningen	301
17.5	Afleverinformatie	301
17.6	Preparaten	302
18	Neurologische aandoeningen	303
	Leerdoelen	303
18.1	Inleiding	303
18.2	Epilepsie	303
18.2.1	Vormen van epilepsie	305
18.2.2	Anti-epileptica	307
18.2.3	Anti-epileptica en pijn	308
18.3	Koortsconvulsies	308
18.3.1	Behandeling	308
18.4	Migraine	309

18.4.1	Behandeling	310
18.4.2	De behandeling van een aanval	310
18.4.3	Profylactische therapie	311
18.5	Ziekte van Parkinson	311
18.5.1	Behandeling	312
18.6	Duizeligheid	313
18.6.1	Behandeling	313
18.7	Dementie en delirium	313
18.8	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	314
18.8.1	Epilepsie	315
18.8.2	Migraine	315
18.8.3	Ziekte van Parkinson	315
18.9	Afleverinformatie	315
18.10	Preparatenlijst	316
19	Geneesmiddelen bij psychiatrische aandoeningen	318
	Leerdoelen	318
19.1	Inleiding	318
19.2	Depressie	319
19.2.1	Antidepressiva	319
19.3	Angststoornissen	321
19.4	Psychotische aandoeningen	321
19.4.1	Uitingsvormen psychosen	322
19.4.2	Antipsychotica	323
19.5	Bipolaire stoornis	324
19.6	De aandachtstekortstoornis	324
19.7	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	326
19.7.1	Antidepressiva	326
19.7.2	Antipsychotica	326
19.7.3	Bipolaire stoornis	326
19.8	Afleverinformatie	327
19.9	Websites	327
19.10	Preparatenlijst	327
20	Geneesmiddelen bij kwaadaardige aandoeningen	329
	Leerdoelen	329
20.1	Inleiding	329
20.1.1	Oorzaken afwijkende celdeling	330
20.1.2	Tumoren	330

20.2	Behandeling van kwaadaardige aandoeningen	331
20.2.1	Oncolytica	332
20.2.2	Hormonen	335
20.2.3	Overige middelen bij kanker	336
20.2.4	Bloedgroefactoren	337
20.3	Kanker en pijn	337
20.3.1	Pijnbestrijding	338
20.4	Kanker en braken	339
20.5	Farmaceutische patiëntenzorg	339
20.6	Medicatiebewakingsignalen bij de receptinvoer	340
20.7	Afleverinformatie	340
20.8	Preparatenlijst	341
21	Oogaandoeningen	343
	Leerdoelen	343
21.1	Inleiding	343
21.2	Oogdruppels en oogzalven	343
21.3	Aandoeningen van het oog	345
21.3.1	Irritatie	345
21.3.2	Ontstekingen en overgevoeligheid	346
21.3.3	Infecties	346
21.3.4	Glaucoom	347
21.3.5	Oogonderzoek	347
21.3.6	Overige middelen bij oogaandoeningen	348
21.4	Medicatiebewakingsignalen bij de receptinvoer	348
21.5	Afleverinformatie	349
21.6	Preparatenlijst	349
22	Vitamines en mineralen	352
	Leerdoelen	352
22.1	Inleiding	352
22.2	Vitamines	353
22.2.1	Naamgeving vitamines	353
22.2.2	Toepassing vitamines	353
22.2.3	Dagelijkse behoefte	354
22.2.4	Multivitaminepreparaten	354
22.3	In water oplosbare vitamines	354
22.3.1	Vitamine-B-groep	354
22.3.2	Vitamine C = ascorbinezuur	356
22.4	In vet oplosbare vitamines	357

22.4.1	Vitamine A = retinol	357
22.4.2	Vitamine-D-groep	357
22.4.3	Vitamine E = tocoferol	358
22.4.4	Vitamine K = fytomenadion	358
22.5	Calcium	360
22.5.1	Osteoporose	360
22.5.2	Behandeling osteoporose	361
22.6	IJzer	362
22.6.1	Bloedarmoede	363
22.6.2	Behandeling	363
22.7	Natrium en kalium	364
22.8	Sporenelementen	364
22.9	Medicatiebewakingsignalen bij de recept- invoer	365
22.10	Afleverinformatie	366
22.11	Preparaten	367
	Woordenlijst	369
	Register	381